

Марчук У.О.

*аспірантка кафедри обліку,
аналізу та аудиту в АПК
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м.Київ, Україна*

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА КОРДОНОМ

В сучасній економічній літературі (особливо у зарубіжних виданнях) вчені суттєво не розділяють поняття «внутрішній аудит» та «внутрішньогосподарський контроль», маючи на увазі те, що функції, котрі вони виконують, – однакові, але, увага підрозділу внутрішнього аудиту в основному зосереджується на дотриманні встановлених на підприємстві облікових принципів, контролі за повнотою і достовірністю даних бухгалтерського обліку і процесом складання звітності.

Для формування внутрішньогосподарського контролю в економічних суб'єктах система внутрішньогосподарського контролю може включати не тільки класичні компоненти контролю, але і підходи до виявлення джерел інформації про недоброякісні дії менеджерів та спеціалістів. Організація та функціонування системи внутрішньогосподарського контролю залежить від особливостей та розмірів економічного суб'єкта [1, с.256].

Основним і всеохоплюючим терміном для всіх стандартів та законів є термін «audit» (або «auditing») як процес проведення аудиту і який

перекладається також як «аудит»). Що ж стосується терміну «контроль» («control»), то в зарубіжній практиці в основному застосовуються поняття «внутрішній контроль» («internal control») та «контроль якості» («quality control»), «парламентський контроль» («parliamentary control»).

Слід зазначити, що поняття «внутрішній контроль» («internal control») вживається в значенні «система внутрішнього контролю», яка охоплює всю організацію і має багато складових, а «внутрішній аудит» («internal audit») в основному стосується і передбачає наявність підрозділу внутрішнього аудиту (Internal audit unit) [2, с.33]. Проаналізувавши Стандарти INTOSAI та порівнявши сферу, де застосовуються поняття «контроль», і сферу, що охоплює «аудит», звернемо увагу на характерну рису:

- поняття «контроль» («Control») стосується аналізу та оцінки діяльності особами, які є частиною структури, відповідальної за цю діяльність.

- поняття «внутрішній контроль» («Internal control») – являє собою інтегрований процес, який здійснюється керівництвом об'єкта та персоналом і створюється щодо ризиків і забезпечення раціональної гарантії того, що у виконанні місії об'єкта було досягнуто такі загальні цілі: діяльність проводилась належно, етично, економно, ефективно та результативно, виконувалися зобов'язання щодо відповідальності, було дотримано відповідні закони та регуляторні акти, а також ресурси було захищено від втрат, неправильного використання і пошкодження [2, с.33].

На нашу думку, термін «internal control» стосується і внутрішньогосподарського контролю, оскільки «внутрішній контроль» та «внутрішньогосподарський контроль» мають ідентичний переклад.

Дослідженнями встановлено, що в економіці Російської федерації внутрішній контроль діє за трьома напрямками внутрішньогосподарської організаційної діяльності економічного суб'єкта:

- як функція внутрішньогосподарського управління діяльністю структурних підрозділів економічного суб'єкта;
- як ціленаправлений вид практичної діяльності здійснюваної всередині

економічного суб'єкта з допомогою широкого арсеналу методів, прийомів та процедур;

- як система органів (посадових осіб та служб), контролюючих фінансово-господарську діяльність, структурних підрозділів [1, с.256].

Процес інтеграції України в міжнародну спільноту супроводжується прийняттям міжнародних правових документів, впровадженням міжнародних стандартів, узгодженням національного та міжнародного законодавства, використанням кращої світової практики. Такі процеси відбуваються також у сфері контролю та аудиту. Однак ці процеси не прості та неоднозначні. Всі країни мають власні проблеми, типові саме для них, тож підходи до аудиту та контролю різняться. Водночас світова спільнота ставить амбіційні завдання – впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, аудиту; розвиток національних підходів до аудиту та контролю; допомога всім органам, що виконують контроль та аудит. З цією метою створюються світові міжнародні організації, які видають міжнародні стандарти у сфері контролю та аудиту [2, с.29], зокрема:

- стандарт «Цілі контролю при використанні інформаційних технологій» (COBIT);
- доповідь «Контроль і аудит систем» (SAC);
- доповідь «Внутрішній контроль: інтегрований підхід» (COSO);
- «Вказівка про розгляд структури внутрішнього контролю при аудиті фінансової звітності» (SAS 55 / SAS 78);
- Базуючись на цих концепціях контролю, варто згадати Закон Сарбейнса – Окслі (Sarbanes – Oxley Act , відомий як «Вимоги SOX»), згідно якого підприємства чиї акції котируються на міжнародних фондових ринках, зобов'язані дотримуватися норм цього закону;
- Міжнародні стандарти аудиту (МСА) 315 (переглянутий) «Виявлення та оцінювання ризику суттєвого викривлення фінансової звітності під час отримання розуміння діяльності та середовища в якому діє організація» (ISA 315), МСА 330 (переглянутий) «Аудиторські дії у відповідь на оцінювані

ризика» (ISA 330);

- Міжнародні стандарти INTOSAI;
- Лімська декларація керівних принципів контролю (The Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts).

Наведені організації тісно співпрацюють та враховують при розробці власних стандартів кращі надбання в цій сфері своїх колег (з посиленням на джерела). При цьому відмічається, що розробка аналогічних законів та стандартів в Україні дозволила б підвищити інвестиційний потенціал вітчизняних підприємств.

Узагальнення та оцінка положень основних нормативних актів стосовно внутрішньогосподарського контролю та внутрішнього контролю свідчить, що за кордоном, в країнах з розвинутою ринковою економікою, приділяється більше уваги впровадженню ефективних механізмів контролю. В яких визначені чіткі принципи його дії, категорії, елементи, відповідальність та повноваження суб'єктів, а також передбачено створення гнучких моделей контролю з метою забезпечення потреб управлінського персоналу.

Література:

1. Дудукалова Г.Н. Внутрихозяйственный контроль как функция управления деятельностью экономического субъекта //Аудит и финансовый анализ / Audit and Financial Analysis № 4, 2010 г., С.256 – 258.
2. Ніконова О. Міжнародні стандарти INTOSAI: основні положення, аудиторські підходи, термінологія // Бухгалтерський облік і аудит № 2. 2011, С. 29-35.